

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Jahnukainen, H., Järvenpää, P., Mehtonen, K., Soukka, J. & Niemi, M. (2021) Yhteistä työtä lasten parhaaksi Lempäälässä. TAMKjournal, 9.3.2021.

URL: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/terveys/yhteista-tyota-lasten-parhaaksi-lempaalassa/>

Yhteistä työtä lasten parhaaksi Lempäälässä | Heli Jahnukainen, Paula Järvenpää, Katriina Mehtonen, Juho Soukka ja Minna Niemi

9.3.2021

Lapsi- ja perhelähtöisyyden lisääminen on asetettu Lempäälän kunnassa Pirkanmaalla yhdeksi kehittämistavoitteeksi. Tavoitteissa korostuvat Unicefin Lapsen oikeudet: erityisesti yhdenvertaisuus, lapsen oikeuksien ensisijaisuus, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä osallisuus. Lapsi- ja perhelähtöinen työskentely pyritään juurruttamaan kaikkien yhteiseksi ajattelutavaksi ja palvelutoiminnan perustaksi. Muutoksen tukena käytetään Lapset puheeksi -menetelmää, jonka laaja-alaista hyödyntämistä valmistellaan kunnassa parhaillaan. Havainnollistamme tässä artikkelissa Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä Lempäälän kunnan palvelujen näkökulmasta.

Lapset kehittämisen keskiöön

Sote-alan ammattilaiset havahtuivat 2000-luvun taitteessa palvelujen pirstaleisuuteen. Ammattilaisten yhteistyötä ja asiakaslähtöisyyttä alettiin vahvistaa muun muassa Toimiva lapsi & perhe -hankkeessa. Kehittämistyöskentelyn tuloksena syntyi Lapset puheeksi -menetelmä, josta vanhemmat ja ammattilaiset saavat tukea vaaliessaan lasten kasvua ja sujuvaa arkea. Kansallisesti menetelmää on juurrutettu erityisesti lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toimeenpanossa. (Mieli ry n.d.)

Lapset puheeksi -toiminnalla tavoitellaan ongelmien ennaltaehkäisemistä ja vanhemmuuden tukemista. Huomio kohdistetaan lapsen ja vanhemman myönteisen suhteen vahvistumiseen sekä lapsen turvallisen ja sujuvan arjen turvaamiseen. Menetelmä on kaksivaiheinen. Keskusteluvaiheessa sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijä ja vanhemmat tapaavat. Lapsi voi olla mukana keskustelussa, jossa aiheena ovat perheen voimavarat ja vahvuudet sekä lapsen kasvua ja kehitystä mahdollisesti uhkaavat tekijät. Keskustelujen päätteeksi tehdään arkea tukeva suunnitelma. Lisätukea tarvitseville järjestetään Lapset puheeksi -neuvonpito. (Kasvun tuki 2017.)

Pirkanmaalla lapset puheeksi -menetelmää sovelletaan erityisesti varhaiskasvatuksessa, opiskeluhoitopalveluissa, työikäisten sosiaalityössä ja terveyskeskusten hoitotyössä. Maakunnallisesti menetelmän juurruttamista edistetään PirSOTE-hankkeessa. (PirSOTE 2020.)

Lempäälän sote-palveluissa kohdataan usein lapsiperheiden jäseniä, sillä kunnassa on muuhun maahan verrattuna paljon 0–17-vuotiaita ja lapsiperheitä. Yhden vanhemman perheitä ja perustoimeentulotukea saaneita lapsiperheitä kunnassa on kuitenkin selvästi vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. (Ks. Kelan perustoimeentulotuen kuntatilastot 2019; Perheet 2019; Väestörakenne 2019; kuva 1.) Samantyyppinen muusta maasta poikkeava kehitys on havaittavissa lastensuojeluilmoitusten määrässä. Lempäälässä niiden määrä on laskenut, vaikka koko maan tasolla ilmoitusten määrä on lisääntynyt (Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2019, 9).

<u>Nostoja tilastoista vuodelta 2019</u>		
	<u>Lempäälä</u>	<u>Kokoma</u>
<u>Väkiluku</u>	23 523	5 525 292
<u>0-17-vuotiaat</u>	6 328	1 049 057
<u>0-17 vuotiaat suhteessa väkilukuun</u>	26,90%	18,99%
<u>Lapsiperheet</u>	3 171	558 302
<u>Lapsiperheet suhteessa kaikkiin perheisiin</u>	48,58%	38,05%
<u>Yhden vanhemman perheet</u>	781	186 773
<u>Yhden vanhemman perheet suhteessa kaikki lapsiperheisiin</u>	24,63%	33,45%
<u>Perustoimeentukea saaneet lapsiperheet</u>	201	54 125
<u>Perustoimeentukea saaneet lapsiperheet suhteessa kaikkiin lapsiperheisiin</u>	6,34%	9,69%

Kuva 1 Lempäälän tilanne verrattuna koko maahan vuonna 2019 (Kelan perustoimeentulotuen kuntatilastot 2019; Perheet 2019; Väestörakenne 2019)

Kouluterveyskyselyn tuoreimpien tulosten mukaan noin 80 prosenttia nuorista ja 90 prosenttia lapsista oli tyytyväisiä elämäänsä. Nuorista 83 prosenttia koki saavansa tarvittaessa apua. Usein yksinäiseksi itsensä oli kokenut 2 prosenttia lapsista ja 7 prosenttia nuorista. Muun maan tapaan Lempäälässä koettiin ongelmia internetin käytön rajoittamisessa. Huolta herättivät oppilaiden yleinen väsymys, terveydentilansa huonoksi tai keskinkertaiseksi kokevien nuorten määrän kasvu sekä vähän hengästyttävää liikuntaa viikossa harrastavien nuorten osuuden nousu. (Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2019, 9–10; Kouluterveyskyselyn tulokset 2019.)

Lapsilähtöisyys saavuttaa perheet kaikissa palveluissa, kun yhteiseen työhön sitoudutaan

Nämä esimerkkitalastot pohjustavat ja perustelevat lapsiperheiden parissa tehtävää kehittämistyötä Lempäälässä. Lasten, nuorten ja vanhempien sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi tehtävällä työllä on lapsirikkaassa kunnassa kerrannaisvaikutuksia, jotka ulottuvat kaikkiin asukkaisiin. Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönoton yhteydessä on hyvä kuvata lähtötilannetta, jotta ajan kuluessa perheenjäsenten suhteiden, lapsiperheiden palvelujen ja väestön hyvinvoinnin kehitystä voidaan seurata lukujen sekä asiakas- ja asiantuntijakokemusten valossa.

Tämän artikkelin keskiössä on 4.11.2020 Lempäälässä tehty ryhmähaastattelu, jossa perhekeskuspalvelujen, psykiatrian yksikön ja aikuissosiaalityön asiantuntijat kertoivat näkemyksiään lapsiperheiden parissa tehtävästä työstä (Lehtonen ym. 2020). Paneudumme siihen,

- miten lapset ja heidän tarpeensa huomioidaan arjen työssä
- miten Lapset puheeksi -menetelmää sovelletaan aikuisten sote-palveluissa
- mikä estää työskentelyn lapsilähtöisyyttä
- millaisia menetelmän hyödyntämismahdollisuuksia asiantuntijat esittävät.

Lapsilähtöinen työ Lempäälässä

Lempäälän sote-palvelujen tavoitteena on vahvistaa varhaista tukea, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä tarjota kaikille monialaisia ja ennaltaehkäiseviä peruspalveluja. Tavoitteisiin pyritään vähentämällä hierarkioita ja lisäämällä verkostomaista työskentelyä. Lempäälässä pyritään yhtenäistämään työkäytäntöjä ja ottamaan lasten tarpeet entistä paremmin huomioon. Kunnassa vaalitaan lapsen oikeuksien toteutumisen arvoa.

Haastateltavien mukaan Lempäälän lapsilähtöisyys näkyy mm. aikuisten sote-palvelujen työkäytännöissä. Usein lapsi osallistuu työskentelyyn alkukartoituksesta lähtien. Luottamuksellisen suhteen syntymiselle suodaan aikaa ja lapselle annetaan mahdollisuus kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Ammattilaiset työskentelevät pareittain ja tapaavat asiakasperheen jäseniä erilaisissa ympäristöissä, myös kotona.

Haastateltavat kuitenkin korostavat, että eri palveluyksiköiden ja työntekijöiden käytännöt vaihtelevat. Kehittämistarpeita on edelleen Lempäälässäkin. Tavoitteena on käynnistää ammattilaisten ja perheenjäsenten yhteinen työskentely aina, kun lapsen tarpeet tulevat esille aikuisille suunnatuissa sote-palveluissa.

Lapsilähtöisyyden esteitä

Moniammatillista, perhekeskeistä verkostotyötä voivat estää ammattilaisten omat asenteet ja työorientaatiot. Haastateltavat olivat havainneet, että lapsen näkökulma saattaa jäädä vanhemman vaikean tilanteen varjoon. Toisinaan myös vanhempien väliset ristiriidat peittävät lapsen tarpeiden havaitsemista. Aikuisten sote-palvelujen ja perhepalvelujen työntekijöiden on tärkeää tehdä yhteistyötä lapsen ikätason huomioon ottamisessa.

Aikuisten sote-palveluissa lapsilähtöistä työskentelyä voi estää myös asiakkaan haluttomuus kutsua perheenjäseniään työskentelyyn. Näissä tilanteissa voidaan hyödyntää motivoivia keskusteluja. Haastateltavien mukaan vanhempi pyrkii näin toimiessaan suojelemaan lasta huolilta, vaikka usein lapsi on jo havainnut perheen puhumattomat ongelmat. Parhaimmillaan ongelmien käsittely auttaa lasta ymmärtämään perheen tilannetta.

Yhteistyöstä yhteiseen työhön

”Yhteistyöstä yhteiseen työhön”-otsikkoa on käytetty tiivistämään useiden kehittämishankkeiden ydintavoitteita (esimerkiksi Reito 2006, Kasvupalvelukokeilut 2019; Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020). Tässä artikkelissa lauseella viitataan lempääläläisten tahtoon tehdä rohkeasti sektorirajat ylittävää yhteistä työtä lapsiperheiden arjessa. Työn keskiössä ovat kunkin perheen tuen tarpeet ja verkostot, joiden parissa työskentelyyn asiantuntijat sitoutuvat. Asiakaslähtöisyyttä lisätään ja organisaatiolähtöisyyttä vähennetään.

Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönoton sisällyttäminen kunnan talousarvioon kertoo osaltaan lapsiystävällisen toiminnan konkretisoinnista. Lempäälä on Lapsiystävällinen kunta -mallin yhteistyökumppani, ja tavoitteena on tämän UNICEFin myöntämän tunnustuksen ylläpitäminen ja uusiminen. (Lempäälä n.d.)

Sosiaali- ja terveystaloudissa on totuttu tekemään yhteistyötä. Lempäälässä yhteistä työtä edistetään edelleen vuorovaikutusta ja verkostoitumistaitoja vahvistamalla. Verkostotyö tuottaa hyötyjä sekä perheille että ammattilaiselle. Perheet saavat avun entistä nopeammin ja kokonaisvaltaisemmin, ja ammattilaiset oppivat toisiltaan. Resursseja säästyy, kun eri yksiköiden työntekijät verkostoituvat perheen äärelle ja tapaamiset voidaan järjestää perheen luonnollisissa ympäristöissä, kuten koulussa tai päiväkodissa. Usein lapsikin puhuu asioistaan mieluiten tutussa toimintaympäristössä.

Lempäälässä henkilöstöä on koulutettu Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön. Omien kouluttajien hyödyntäminen nimettiin yhdeksi osaamisen ylläpidon keinoksi. Lisäksi ideointiin moniammatillisia koulutuksia eri sote-työyksiköiden kouluttamisen sijaan. Käytäntö voisi rikkoa rajoja, helpottaa yhteistyötä ja tuoda uutta intoa työhön. Kunnassa tiedostetaan, että yksittäisiä työntekijöitä kouluttamalla menetelmän käyttö ei juurro osaksi arkityötä ja osaaminen saattaa ajan myötä vähentyä työpaikkavaihdosten myötä.

Koulutusta tärkeämpää onkin luoda työ- ja johtamiskulttuuria, joka huomioi lapsen ja joka perustuu aitoon yhteistyöhön aikuis- ja perhepalvelujen henkilöstöjen välillä. Menetelmän periaatteiden sisällyttäminen työnkuviin voi olla yksi lapsilähtöistä kulttuuria vahvista askeleista. Tärkeää on, että jokaiselle työntekijälle syntyy ajatus siitä, että lapsilähtöinen työ on kaikkien vastuulla.

Perheet 2019. Tilastokeskus. Verkkosivu. Luettu 19.1.2021.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_perh/statfin_perh_pxt_12c1.px/

PirSOTE. 2020. Pirkanmaan tulevaisuuden sote-keskus kehittämisohjelma.

Hankesuunnitelma vuosille 2020–2022. Luettu 23.11.2020.

<https://innokyla.fi/sites/default/files/2020-09/Pirkanmaan%20hankesuunnitelma%20.pdf>

Reito, S. 2006. Yhteistyöstä yhteiseen työhön. Ikaalilainen palveluohjaus auttaa työkäistä palvelujärjestelmän labyrintissä. Stakes. Ikaalisten kaupunki. Luettu 22.2.2021.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77266/R16-2006-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Väestörakenne 2019. Tilastokeskus. Verkkosivu. Luettu

19.1.2021. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11re.px/

Kirjoittajat

Heli Jahnukainen, sosiaalialan erityisasiantuntija | sosionomi (YAMK) -opiskelija, TAMK, heli.jahnukainen@tuni.fi

Paula Järvenpää, sosiaalialan erityisasiantuntija | sosionomi (YAMK) -opiskelija, TAMK, paula.j.jarvenpaa@tuni.fi

Katriina Mehtonen, sosiaalialan erityisasiantuntija | sosionomi (YAMK) -opiskelija, TAMK, katriina.mehtonen@tuni.fi

Juho Soukka, sosiaalialan erityisasiantuntija | sosionomi (YAMK) -opiskelija, TAMK, juho.soukka@tuni.fi

Minna Niemi, yhteiskuntatieteiden tohtori (YTT), yliopettaja, Hyvinvointi ja terveysteknologia, TAMK, minna.niemi@tuni.fi

Artikkeli on syntynyt osana Tampereen ammattikorkeakoulun Sosiaalialan erityisasiantuntijan ylempää tutkinto-ohjelmaa opintojaksolla ”Sosiaalityön ajankohtainen tutkimus huono-osaisuudesta”.

Kuvituskuva: Pixabay